

VALTIONEUVOSTON ASETUSLUONNOS YRITYKSILLE MYÖNNETTÄVÄSTÄ KANSAINVÄLISTYMISAVUSTUKSESTA VUOSINA 2024-2030

1. Johdanto

Uutta valtioneuvoston asetusta yrityksille myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta vuosina 2024–2030 (jäljempänä *asetus*, *asetusluonnos*) sovellettaisiin Business Finlandin yritysryhmien osallistumisiin ulkomaisiin messuihin ja yritysryhmien yhteisten kansainvälisten liiketoimintamahdollisuuksien selvittämiseen myöntämien valtionavustusten myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön. Näitä valtionavustuksia säänneltiin aiemmin valtioneuvoston asetuksella yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta (1734/2015), jonka voimassaolo päättyi 31.12.2023. Aiempi asetusta on ollut uuden asetuksen valmistelun pohjana, kuitenkin niin, että jatkossa kansainvälistymisasetuksia yrityksille myöntäisi vain Business Finland, mikä vastaa jo vallinnutta tosiasiallista käytäntöä. Uusi asetusta vastaisi sisällöltään tältä osin pääosin aiemmin voimassa ollutta asetustasoista sääntelyä. Asetusluonnoksen mukaisesti kuitenkin tarkennettaisiin eräitä Business Finlandin myöntämien valtionavustusten ehtoja.

Asetuksen mukaiset valtionavustukset yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämiseksi myönnettäisiin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetun komission asetuksen (EU) N:o 2831/2023 nojalla (ns. *de minimis* -asetus).

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian, ja se olisi voimassa 31.12.2030 asti.

Työ- ja elinkeinoministeriö (jäljempänä *TEM*) pyysi asetusta luonnoksesta lausuntoja ajalla 19.12.2023–12.1.2024. Lausuntopyyntö lähetettiin seuraaville:

Valtiovarainministeriö

Innovaatorahoituskeskus Business Finland

Elinkeinoelämän Keskusliitto (EK)

Suomen Yrittäjät (SY)

Frame Contemporary Art Finland (Frame)

APFI ry.

Edellä mainitut myös toimittivat lausuntonsa; valtiovarainministeriö kuitenkin ilmoitti, että sillä ei ole asiaan lausuttavaa.

Lisäksi lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fi -sivustolla, jossa kenen tahansa oli mahdollista antaa lausunto.

TEM:lle annettiin kaikkiaan 50 lausuntoa, jotka on julkaistu säädöshankkeen hankesivuilla <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM125:00/2023> (yksityishenkilöiden lausuntoja ei ole julkaistu). Lausunnon antoivat edellä mainittujen tahojen lisäksi useat toimialoja/yrityksiä edustavat järjestöt ja yksittäiset yritykset.

Lausuntoyhteenveto on tiivistelmä lausuntojen keskeisestä sisällöstä asiakohdittain. Yhteenveto on laadittu asetuksen jatkovalmistelun tueksi, eikä se sisällä kaikkia lausuntojen sisältämiä kohtia. Lausuntojen sanamuotoja on muokattu ja tiivistetty. Yhteenvedon tekstissä painottuvat järjestöjen ja yhdistysten antamat lausunnot, mutta kaikki yksittäisten yritysten ja yksityishenkilöiden lausunnot on myös otettu huomioon yhteenvedon sisällössä.

2. Tiivistelmä lausunnoista

Avustusten myöntämisen rajaukset

Lausunnoissa todetaan asetusluonnoksen mukaisten avustusten myöntämisen ehtojen tiukentamisen ja avustuksiin käytettävän valtuuden arvioidun vähenemisen olevan ristiriidassa viennin ja kansainvälisesti toimivien yritysten määrän kasvutavoitteiden kanssa sekä vaikeuttavan pk-yritysten kansainvälistymistä. Avustusten myöntämisen uudet rajaukset olisivat ristiriidassa hallitusohjelman kirjausten kanssa, sillä hallituksen tavoitteena on kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu sekä teollisten työpaikkojen säilyminen Suomessa.

Kansainvälisten messujen myös todetaan olevan yrityksille kustannustehokas tapa saavuttaa uusia kansainvälisiä asiakkuuksia. Messuja pidetään myös ympäristöystävällisenä tapana kohdata asiakkaita eri maista yhdessä paikassa.

Tuettavien messujen enimmäismäärä kalenterivuodessa

Lähes kaikissa annetuissa lausunnoissa vastustetaan avustuksen myöntämisen rajaamista yritykselle enintään yhteen messutapahtumaan kalenterivuodessa. Lausuntojen mukaan tämä rajoittaisi yritysten viennin ja kansainvälistymisen kannalta tarpeellista osallistumista useille messuille vuodessa. Ehto vaikeuttaisi yritysten osallistumista eri asiakassegmenteille, tuoteryhmille tai markkina-alueille suunnattuihin taikka kuluttajatuotteiden eri sesonkeihin keskittyviin messutapahtumiin. Rajaus yhteen vuosittaiseen messutapahtumaan asettaisi suomalaiset yritykset huonompaan kilpailuasetelmaan. Rajaus heikentäisi yritysten mahdollisuuksia luoda kontakteja, löytää uusia asiakkaita ja kasvattaa liiketoimintaansa.

Esille tuodaan myös, että jos rajaus toteutuisi, yhdelle messulle olisi aiempaa vaikeampaa saada asetusluonnoksessa (ja aiemmassa asetuksessa) edellytettävää neljää tukikelpoista yrityshakijaa yhtä aikaa, sillä yritysten messuosallistuminen vähenisi ja osallistuminen sirpaloituisi eri messuille ja eri ajankohtiin.

Messujen määrää koskevan rajauksen vaihtoehdoksi useissa lausunnoissa ehdotetaan messuavustusten vuosittaisen yrityskohtaisen euromäärän asettamista ja/tai esimerkiksi kahden tai neljän tuettavan messutapahtuman enimmäismäärää. Samoin ehdotetaan vaihtoehdoksi esimerkiksi prosentuaalisen tukitason uudelleen tarkastelua.

Business Finland pitää tuen rajaamista enintään yhteen messutapahtumaan kalenterivuoden aikana perusteltuna vuonna 2024 käytävissä oleva avustusten myöntövaltuus huomioon ottaen. Business Finlandin mukaan käytäntö vastaa Suomen verrokkimaissa käytössä olevia tukiohjelmia.

Tuettavien yritysten vähimmäiskoko ja toimialoja koskevat rajaukset

Business Finland pitää perusteltuna, että avustusta myönnettäisiin jatkossa vain yrityksille, jotka työllistävät vähintään kaksi henkilötyövuotta. Rahoitettavien messu- ja selvityshankkeiden tavoitteena on kasvattaa vientiä mahdollisimman nopeasti hankkeen toteutuksen jälkeen. Rahoitettavilla yrityksillä on siten oltava realistiset edellytykset kansainväliseen liiketoimintaan. Myös EK pitää avustuksen saajan rajaaminen vähintään kaksi henkilötyövuotta työllistäviin yrityksiin perusteltuna.

SY ei pidä henkilötyövuosirajausta perusteltuna; erityisesti osaamisintensiivisissä yrityksissä on yleistä kasvaa myös muulla tavalla kuin palkkaamalla henkilöstöä. Myös APFI:n mukaan vaatimus

kahdesta henkilötyövuodesta tulee poistaa. Myös Lääkäripalveluyritykset ry toteaa, että usein alkavat asiantuntijayritykset tai yrittäjät laajentavat toimintaansa verkostomaisella yhteistyöllä. Mikro- ja yksinyrittäjät ry vastustaa htv-rajausta ja pitää sitä syrjivänä. Music Finland toteaa rajauksen vaikuttavan erityisen haitallisesti luoville aloille ja musiikkialalle, joilla liiketoimintamalli voi poiketa perinteisistä yrittäjäyrityksistä.

Venealan Keskusliitto toteaa, että myös suuryritykset olisi syytä saada avustuksen piiriin silloin, kun ne ovat mukana veturina yritysryhmässä ja siten tukevat pk-yritysten näkyvyyttä.

Suomen Tekstiili & Muoti ry tuo esille, olisiko tuen keskittäminen kansainvälisille markkinoille pyrkiviin ja kasvuvaiheessa oleviin pk-yrityksiin olennaisempaa kuin budjeteiltaan jo isompiin pieniin suuryrityksiin. Myös joidenkin yritysten lausunnoissa kritisoidaan tuen ulottamista midcap-yrityksille.

EK toteaa, että pienien suuryritysten osalta ei tule asettaa toimialarajoja; luonnoksen muotoilu antaa ymmärtää, että esimerkiksi Ukrainan jälleenrakennukseen potentiaalisesti osallistuvat rakennusliikkeen eivätkä olisi avustuskelpoisia. SY kiinnittää huomiota asetusluonnoksen rajauksen "...teollisilla tai palvelualoilla..." epämääräisyyteen. Helsingin seudun kauppakamarin mukaan avustuksen myöntämiselle ei tule asettaa keinotekoisia toimialarajoituksia. Lääkäripalveluyritykset kiinnittää huomiota samaan asiaan.

Rahtikustannukset

Useissa lausunnoissa kritisoidaan rahtikustannusten (käytännössä kahdensuuntaisten rahtikustannusten) jättämistä messuavustusten hyväksyttävien kustannusten ulkopuolelle. Rahtikustannukset ovat usein messuosallistumisen kannalta välttämättömiä: yritysten tuotteita tulee esitellä messuilla. Rahtikulut ovat siten messuhankkeiden toteuttamisen kannalta välttämättömiä kustannuksia. Rahtikustannusten merkitys vaihtelee toimialoittain, ja tietyillä toimialoilla kansainvälisille messuille osallistumisesta aiheutuvat logistiikkakustannukset voivat olla merkittävä kuluerä. Suomen maantieteellinen sijainti nostaa rahtikustannuksia verrattuna muihin maihin.

Enimmäistukitaso

EK kannattaa asetusluonnoksen mukaista tuen enimmäismäärän asettamista kaikkien yritysten osalta 50 %:iin ja siten korottamista midcap-yritysten osalta aiemmasta (40 %). Myös Elintarviketeollisuusliitto (ETL) pitää kansainvälistymisavustuksen tukiosuuden korottamista midcap-yrityksille hyvänä muutoksena.

Tuettavan yritysryhmän koko

Frame korostaa, että jatkossakin messuavustusta tulisi voida kuvataidealan erityispiirteiden vuoksi myöntää yksittäisen yrityksen messuosallistumiseen. APFI ehdottaa, että yritysryhmää koskeva minimivaatimus olisi kaksi yritystä tai että vaatimus yritysten määrästä poistetaan kokonaan. Mikro- ja yksinyrittäjät ehdottaa poistettavaksi vaatimusta yritysten määrästä. Samaa tuodaan esille useissa yksittäisten yritysten lausunnoissa.

Eräissä lausunnoissa todetaan yhteishankkeiden/yhteisosastojen olevan toimiva tapa edistää vientiä. Yhdessä toimiessaan yritykset näyttävät 'kokoaan suurempina'. Yhteiselle osastolle osallistuu eri kokoisia yrityksiä, joilla osalla on jo kansainvälistä tunnettavuutta (esimerkiksi midcap) ja ne toimivatkin asiakkaiden "vetäjinä" osastolle.

Yhdistysmuotoisten toimijoiden tukeminen

Frame toteaa, että jotkut taidegalleriat ovat yhdistyspohjaisia, mikä tällä hetkellä sen mukaan sulkee ne pois Business Finlandin messutukien piiristä; olisi hyvä harkita, olisiko tässä mahdollista tehdä toimialakohtaisiin erityispiirteisiin liittyvää poikkeusta. Kulttuuri- ja taidealalla on tyypillistä, että osa välittäjäportaan toimijoista, kuten gallerioista, on yhdistysmuotoisia ja että elinkeinoa harjoitetaan yhdistysmuodossa. Samoin Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry lausuu, että olisi syytä harkita, että perustellusta syytä avustus voidaan myöntää myös yhdistysmuotoiselle toimijalle.

SY ja Lääkäripalveluyritykset toteavat, että voittoa tuottamattomat toimialayhdistykset voisi olla tietyin edellytyksin perusteltua sisällyttää tuen piiriin. Venealan Keskusliiton mukaan voittoa tuottamattomat toimialayhdistykset olisi saatava takaisin avustusten piiriin.

Muita huomioita

Asetuksen yksityiskohtaisuus

Business Finland katsoo, että yksityiskohtainen rahoituskriteerien määrittely tulisi asetuksen sijasta jättää rahoittajan harkinnan varaan, mikä lisäisi tarvittavaa joustavuutta. EK kiinnittää huomiota samaan.

Asetuksen valmistelun viivästyminen

Muun muassa EK toteaa asetuksen valmistelun viivästyminen aiheuttavan yrityksille ongelmia. Vuoden 2024 messuosallistumiset on yrityksissä jo suunniteltu. Toteutuessaan asetuksen rajaukset tuen määrälle vaikuttaisivat kielteisesti yritysten ja yhteisosastojen järjestäjien suunnitelmiin kuluvalle vuodelle.

Asetuksen voimassaoloaika

Joissakin lausunnoissa todetaan asetuksen esitetyn voimassaoloajan vuoden 2030 loppuun olevan pitkä ottaen huomioon mm. muuttuvan ja epävakaa markkinatilanteen.

Muita näkemyksiä

APFI toivoo aiemman asetuksen soveltamisalasta säilytettävän myös yritysten yhteiset ulkomaille suunnatut tiedotus- ja viestintäkampanjat sekä yhteisesti toteutetut lehtimies-, ostaja-, asiantuntija- ja vaikuttajaryhmien vierailut Suomeen sekä kaupallis-teolliset viestintä- ja markkinointihankkeet sekä eri toimialojen strategiset kärkihankkeet. Venealan keskusliitto katsoo, että yritysryhmien toteuttamat vaikuttaja- ja lehdistövierailut Suomeen ja yleensäkin vientiä edistävät tapahtumat Suomessa olisi saatava avustuksen piiriin.

APFI kiinnittää huomiota [Business Finlandin tekemiin] tuen ehtojen muutoksiin vuonna 2023: miinivastuksen määrän kaksinkertaistamiseen ja tapahtumaan ostettuun akkreditaatioon tuen edellytyksenä.

Eräissä lausunnoissa [Business Finlandin] sivukulujen 20% laskennallisen hyväksymisen toivotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa.

ETL pitää tärkeänä, että hallitusohjelmaan sisältyvän Ruoka-alan kasvuohjelman vientitoimenpidekonaisuus valmistellaan ripeästi elintarvikevienninedistämisen toimien saatavuuden turvaamiseksi. Useissa elintarvikealaa edustavissa lausunnoissa mainitaan nyt päättyneen Business Food from Finland -ohjelman merkitys vienninedistämiseksi.